

Дидактичні умови застосування методів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів основної школи в умовах диференціації навчання

С. П. Бондар, канд. пед. наук

З метою визначення рівнів сформованості пізнавальної активності школярів застосовувався компонентно-діяльнісний підхід. Були виокремлені такі структурні компоненти, як мотиваційний, змістово-процесуальний, емоційно-вольовий та контрольний-оцінний, що дало можливість охарактеризувати три рівні пізнавальної активності учнів: низький (репродуктивна активність), середній (пошуково-виконавська активність) і високий (творча активність).

Для поділу учнів на типологічні групи було обрано критерій — навчальні можливості учнів. Проаналізувавши найчастіше застосовувані компоненти навчальних можливостей учнів у працях вчених О. І. Бугайова, О. О. Бударного, В. К. Бурак, Ю. З. Гільбуха, П. П. Сікорського, І. М. Чередова, О. Г. Ярошенко, ми вирізнили такі елементи: здатність до навчання, навченість, працездатність.

З урахуванням двох критеріїв - пізнавальної активності та навчальних можливостей учнів було поділено на три групи. Учні I групи засвоювали і застосовували навчальний матеріал підвищеного рівня складності, учні II групи — обов'язковий, III — полегшений.

Експериментальне навчання будувалося на застосуванні активних та інтерактивних методів навчання та навчальних завданнях, які пропонувались учням відповідно до виокремлених груп. Завдання диференціювалися: *за ступенем складності* (завдання на виконання роботи репродуктивного і творчого характеру, різного рівня узагальнення, висновків тощо); *за ступенем самостійності* (завдання однакової складнос-

ті, але різного рівня допомоги: одній групі ставиться тільки мета, а способи досягнення учні відшуковують самі, другій – надаються вказівки, зразки, малюнки тощо, третій – забезпечуються повна інформація і допомога), *за обсягом* (ставилися завдання однакового змісту, але диференціювалися кількість завдань або час їх виконання).

Експериментальним чинником була і система дидактичних умов, які планомірно вводились в експериментальну ситуацію, а саме: організація успіху в навчанні; емоціогенність змісту, стимулювання цікавістю; стимулювання інтелектуальної діяльності; практичне значення і користь знань; збагачення змісту особистісно орієнтованим матеріалом; організація проблемно-пошукової діяльності; стимулювання внутрішньої мотивації; гуманізація взаємодії вчителя і учнів та спілкування між однокласниками; забезпечення діалогового спілкування.

Дослідно-експериментальна робота підтвердила гіпотезу про те, що рівень навчально-пізнавальної активності й рівень навчальних досягнень учнів основної школи можуть істотно підвищитися за умови диференціації навчання та застосування методів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.